

5.ÜNİTE

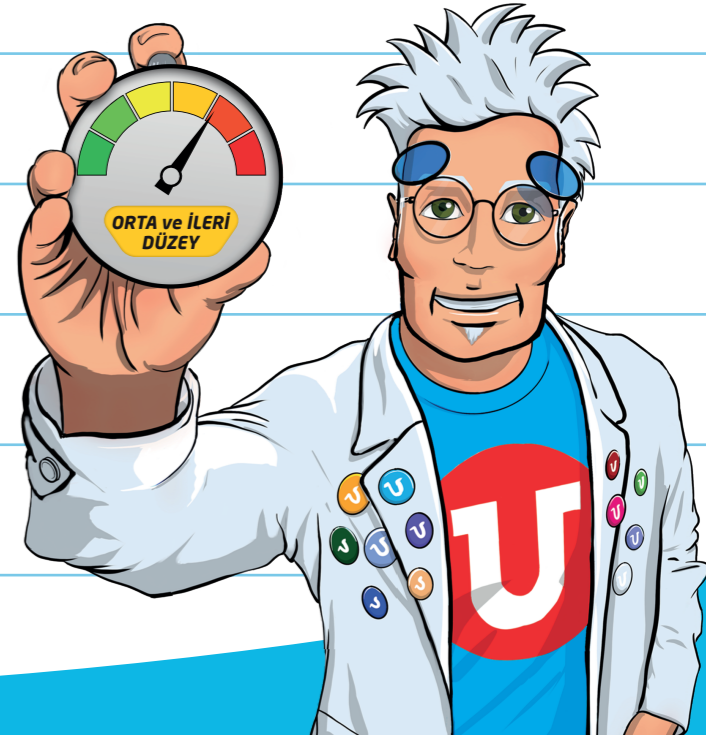
U

TYT Orta ve İleri Düzey Türkçe Soru Bankası

Çekim Ekleri

FATMA GÜL ÖRS

ÇEKİM EKLERİ:

→ Sözcüklerin türünde ve anlamında köklü değişikliklere yol açmayan eklerdir.

İSİM VEYA ÇOĞUL İYELİK DURUM
İSİM SOY- + EKI + EKI + EKI
LU SÖZCÜK

★ **UYARI:** İsmeye gelen çekim ekleri, sözcüğe genellikle aşağıda belirtilen sırayla gelir.

Örnek:

→ Çocuklarımızdan sevgimizi esirgememeliyiz.

Şimdi isme ve isim soylu sözcüklere gelen çekim eklerimizi sırasıyla inceleyelim:

Çoğul (Çokluk / Çoğullama) Ekleri: -ler, -lar

→ İsmeye gelerek eklendiği sözcüğün sayıca birden fazla olduğunu belirtir.

Örnek:

→ Okul-lar yarın açılıyor.

→

→ Sınav kâğıt-lar-ı toplandı.

★ **NOT:** Çoğul ekleri cümleye farklı anlamlar katabilir.

Örnek:

- Ahmetler akşam yemeğinde bizdeydi. (aile)
- Hafta sonları ailesinin yanına gidiyor. (genelleme)
- Yirmi yaşlarındaki adam arkadaki koltuğa oturdu. (yaklaşıklık)

İyelik (Aitlik veya Sahiplik) Ekleri:

→ İsmeye gelen bu ekler bir varlığın, kavramın kime ait olduğunu anlamamızı sağlar. İyelik zamiri olarak da adlandırılır.

★ Bir sözcükte iyelik eki varsa o sözcüğe sordüğümüz "KİMİN, NEYİN" sorularına benim, senin vb. şekilde yanıt alabiliriz. Sözcüğün başına uygun olan benim, senin vb. sözcükleri getirebiliriz.

Örnek:

→ Emeginiz emanetimizdir.

→ **KİMIN** emeği? **SİZİN** emeginiz. Yanıt aldığımıza göre bu sözcükte iyelik eki var.

→ **KİMIN** emaneti? **BİZİM** emanetimiz. Yanıt aldığımıza göre bu sözcükte iyelik eki var.

→ **SİZİN** emeginiz **BİZİM** emanetimizdir.

→ Altı çizili ekler sözcüğe bizim, sizin gibi anlamları veren iyelik ekleridir.

Örnek:

→ (BENİM) Çantamı sınıfta unuttum. (-m)

→ (SENİN) Çantanı sınıfta unuttum. (-n)

→ (ONUN) Çantasını sınıfta unuttum. (-ı, -i, -u, -ü)

★ **NOT:** Yukarıdaki örnekte sözcükle iyelik eki arasında bulunan -s sesi kaynaştırma harfidir.

→ (BİZİM) Çantamızı sınıfta unuttum. (-mız, -miz, -muz, -müz)

→ (SİZİN) Çantanızı sınıfta unuttum. (-nız, -niz, -nuz, -nüz)

→ (ONLARIN) Çantalarını sınıfta unuttum. (-ları, -leri)

Hâl (Durum) Ekleri:

Hâl ekleri içermeyen bir cümle:

→ Ahmet dün ev okul giderken yol Ali gördü.

Cümlenin hal ekleri getirilmiş hali:

→ Ahmet dün evden okula giderken yolda Ali'yi gördü.

★ Görüldüğü gibi hal ekleri sözcüklerin cümle içinde birbirleriyle ve yüklemlerle bağ kurmasını sağlar.

→ *Yalın Durum :*

→ *Sözcüğün hâl eki almamış durumudur.*

Örnek:

→ *Bugün okul oldukça sakindi.*

★ **NOT:** *Sözcüğün yalın olması için durum eki almaması gerekir. Bunun dışında kalan ekleri alan sözcükler de yalın durumdadır.*

Örnek:

→ *Kitaplarımız dün dağıtıldı.*

→ *Belirtme Durum Eki :*

→ -ı, -i, -u, -ü

Örnek:

→ Bankadan çektiği parayı babasına verdi.

→ Kalem arkadaşına verdi.

★ **NOT:** -ı, -i, -u, -ü durum eki ile aynı seslerden oluşan 3. tekil kişi aitlik eki, görevleri dikkate alınmazsa karıştırılabilir.

Örnek:

→ Bardağı kırmış.

(Kimin bardağı?- Bu soruya yanıt alamıyoruz. Bu yüzden durum ekidir.)

→ Bardağı çok güzelmiş.

(Kimin bardağı?- Onun bardağı, yanıt alabildik, iyelik eki)

→ *Yönelme (Yaklaşma) Durum Eki :*

→ *-e, -a*

Örnek:

→ *Bu ödevi öğretmene vermelisin.*

YAYINLARI

★ **NOT:** İsimle durum eki arasında kalan -y sesi kaynaştırma harfidir.

Örnek:

→ Başarıya giden yol zahmetlidir.

★ **NOT:** Bu ek "ben" ve "sen" zamirlerine getirildiğinde sözcük kökünde ses değişikliğine yol açar.

Örnek:

→ ben-e: *bana*

sen-e: *sana*

→ *Bulunma (Kalma)Durum Eki :*

→ -de, -da, -te, -ta

Örnek:

→ Çocukluğum bu mahalle*de* geçti.

→ Üniversiteyi Ankara'*da* okudum.

→ Otopark*ta* bulunan araçlar için herhangi bir ücret almıyoruz.

★ **NOT:** Bulunma durum eki, yapım eki ile karıştırılmamalıdır.

Örnek:

→ Gözde meydana gelen rahatsızlıklar hafife alınmamalıdır. (çekim eki)

→ Okulun gözde öğrencisiydi. (yapım eki, sözcüğün anlamını değiştirdi)

→ *Ayrılma (Çıkma, Uzaklaşma) Durum Eki :*

→ -den, -dan, -ten, -tan

Örnek:

→ Bankadan kredi çekmeden bu işi çözemeyiz.

→ Ödevini tamamlamak için annesinden yardım istedi.

→ İzlediği film~~den~~ çok etkilendi.

★ **NOT:** Yapım ekiyle karıştırılmamalıdır.

Örnek:

- Bu **sudan** içerseniz böbrek taşı şikâyetinizden kurtulursunuz. (**çekim eki**)
- **Sudan** sebeplerle bize küstü. (**yapım eki**)

→ **Tamlayan Eki :**

→ -(n)ın, -(n)in, (n)-un, -(n)ün, -im

Örnek:

→ Gömleğ-**in** düğmesi koptu.

→ Daha yol-**un** başındayız, çalışmaya devam edelim.

→ Bahçe-**n-in** kapısı açık kalmış.

→ "Ordu'-**n-un** Dereleri" isimli türküyü çok severdi.

Örnek:

- Firuzan'ın "Benim Sinemalarım" adlı öykü kitabı ödül alan yapıtlar içinde yer alır.
- Burada bizim sözümüz geçer.
- ★ Görüldüğü gibi -im tamlayan eki, tamlayanı zamir olan tamlamalarda yer alır.

→ Ek Eylem Ekleri :

→ Hem fiile hem isme gelebilen ek eylemler, çekim eki olarak sınıflandırılır.

Ek eylem eklerinin iki görevi vardır :

1. İsmeye gelerek o ismin yüklem olmasını sağlamak
2. Basit çekimli fiile gelerek bu fiilin birleşik çekimli fiil olmasını sağlamak

★ Bu konu daha sonra detaylı olarak görülecektir. Ancak burada bu eklerin de isim örnekleri üzerinden çekim eki olduğunu göstereyim.

Örnek:

- Bu okulda öğrenciyim. (Bu ek isme kişi anlamı katarken aynı zamanda bu ismin yüklem olmasını sağlayan ek eylemdir.)
- Bu okulda öğrencisin.
- Bu okulda öğrencidir.
- Bu okulda öğrenciyiz.
- Bu okulda öğrencisiniz.
- Bu okulda öğrencidirler.
- Bu okulda öğrenciymiş.
- Bu okulda öğrenciydi.
- Bu okulda öğrenciyse Selin'i tanır.

Fiile Getirilen çekim Ekleri:

→ Fiile gelen çekim ekleri, sözcüğe aşağıda belirtilen sırayla gelir.

FIİL + KİP + EK + KİŞİ
EKİ + EYLEM + EKİ

HABER BİLDİRME KIPLERİ:

HABER (BİLDİRME) KIPLERİ

Görülen geçmiş zaman:

Öğrenilen geçmiş zaman:

Şimdiki zaman

Gelecek zaman

Geniş zaman

DİLEK(TASARLAMA) KIPLERİ

Gereklilik kipi

İstek kipi

Dilek-şart kipi

Emir kipi

Haber (Bildirme) Kipleri :

Görülen geçmiş zaman:

→ -di, -dı, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü

Örnek:

→ Onu pazarda gördüm.

Öğrenilen geçmiş zaman:

→ -miş, -miş, -muş, -müş

Örnek:

→ Onu pazarda görmüş.

Şimdiki zaman:

→ -yor

Örnek:

→ Onunla görüşüyorum.

Gelecek zaman:

→ -acak, -ecek

Örnek:

→ Onunla görüşecek.

YAYINLARI

Geniş zaman:

→ -r, -ar, -er

Örnek:

→ Hafta sonları ailesiyle görüşür.

★ **UYARI:** Geniş zamanın olumsuzunda -r eki ortadan kalkar.

Örnek:

→ görüşürüm- görüşmem, geliriz- gelmeyiz

Dilek (Tasarlama) Kipleri :

Gereklilik kipi:

→ -meli, -malı

Örnek:

→ Onu görmeliyim.

İstek kipi:

→ -e, -a

Örnek:

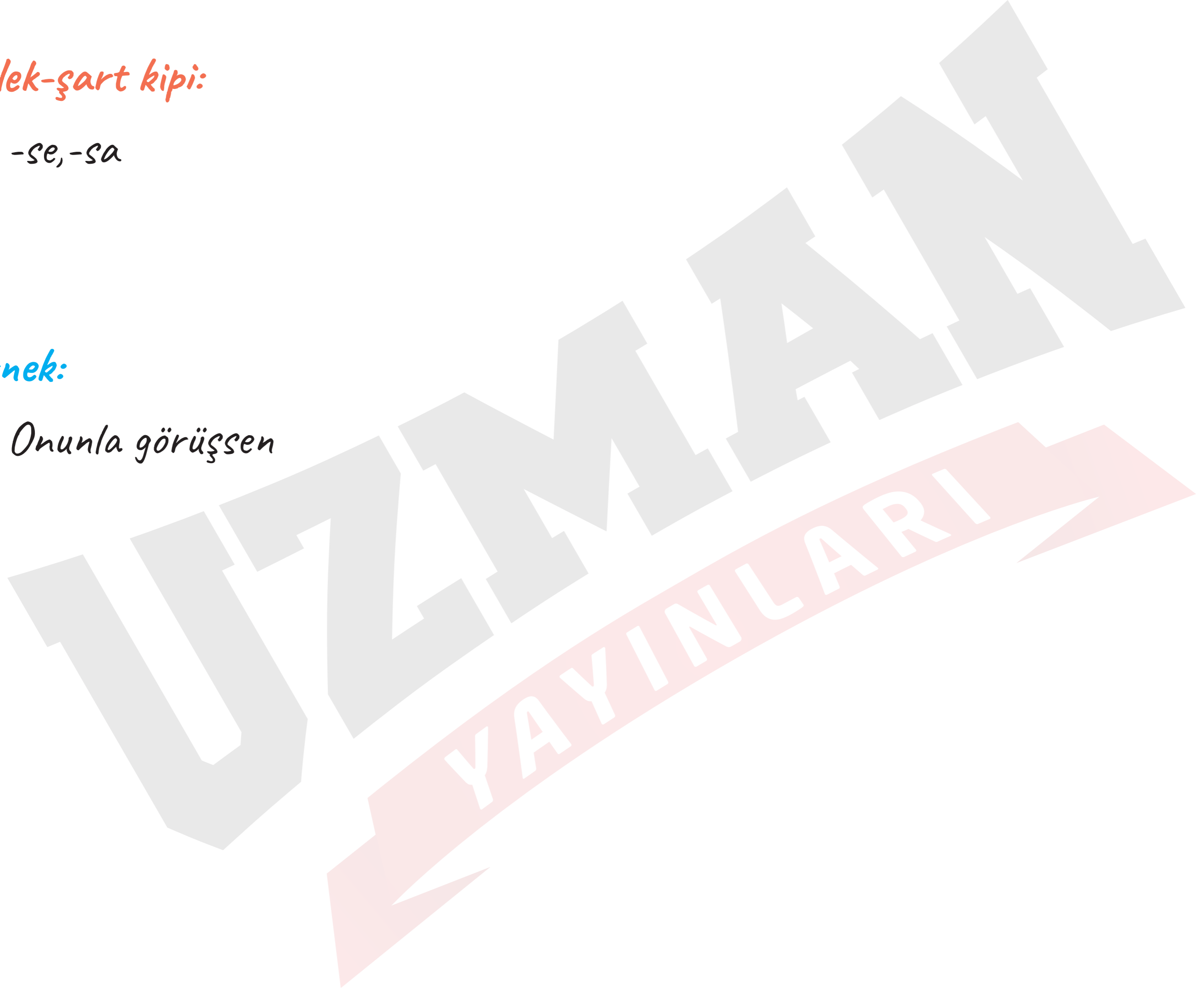
→ Onunla görüşeyim./Onunla görüşelim.

Dilek-şart kipi:

→ -se, -sa

Örnek:

→ *Onunla görüşsen*

Emir kipi:

→ Eksizdir.

★ 1. tekil ve çoğul kişi çekimi yoktur.

Örnek:

→ —

→ *Onunla görüş.*

→ *Onunla görüşün.*

→ —

→ *Onunla görüşsün.*

→ *Onunla görüşsünler.*

Kişi Ekleri:

- Eyleme gelerek o eylemde belirtilen işi kimin yaptığını anlamamızı sağlayan eklerdir.
- Kişi ekleri kiplere göre deęişiklik gösterebilir.

UZMANLAR
YAYINLARI

Örnek:

- Burada yaşıyorum. (Kim yaşıyor? Ben, 1. tekil kişi eki)
- Burada yaşıyoruz. (Kim yaşıyor? Biz, 1. çoğul kişi eki)
- Burada yaşıyorduk. (Kim yaşıyordu? Biz, 1. çoğul kişi eki)
- Burada yaşayalım. (Kim yaşasın? Biz, 1. çoğul kişi eki)
- Onunla kalacaksın. (Kim kalacak? Sen, 2. tekil kişi eki)
- Onunla kaldın. (Kim kaldı? Sen, 2. tekil kişi eki)